

DE
MORBIS
ARTIFICUM
DIATRIBA

Mutinæ olim edita; nunc accedit Supplementum
eiusdem argumenti, ac Dissertatio de Sacrarum
Virginum Valetudine tuenda.

AUCTORE
BERNARDINO RAMAZZINI

In Patavino Gymnasio Practicæ Medicinæ
Professore Primario.

VENETIIS,
MDCCXLIII.

Apud JOSEPHUM CORONA,
In Via Mercatoria, sub Signo Præmii.
SUPERIORUM PERMISSU.

D E

M O R B I S

A R T I F I C I U M

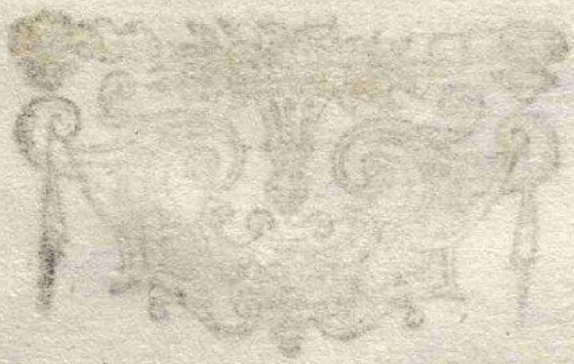
D I A T R I A

Alacris olim edita; nunc secunda Supplementum
eiusdem argumenti, ac Diffinitio L. Sacchini
Viginti Valentinus curata.

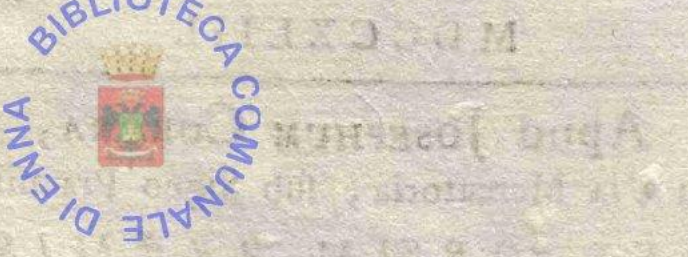
A U C T O R E

B E R N A R D I N O R A M A Z Z I N I

In Patavio Gymnasio Publice Medicus
Profectore Primario.

V E N E T I S

P R Æ F A T I O.

Naturam rerum omnium Parentem benignissimam sæpenumerò apud malè feriatos homines malè audire, quòd humano generi variis in rebus videatur, vel parum providè, vel non sat decenter prospexisse, & scriptum legimus, & passim audimus. Nulla tamen minus justa querimonia eadem tanquam Noverca traducitur, quàm quòd cuique ad vitam, alioquin ruituram, retinendam, ac sustentandam quotidiani victus necessitatem indiderit; siquidem ab hac lege solutum humanum genus nullam ferè legem agnosceret, & Terra hæc, in qua degimus, longè diversam faciem præferret quàm quæ nunc visitur; quare ingeniosissimè Persius non manum polydædalam, sed Ventrem Artium Magistrum appellavit. Sic enim ille in Prologo:

*Quis expedit Psttaco suum Chære,
Picasque docuit verba nostra conari?
Magister Artis, Ingeniique largitor
Venter. — — —*

Ex hac itaque necessitate, quæ vel ipsa Animalia rationis expertia ingeniosa efficit, Artes omnes fluxisse, tum Mechanicas, tum Liberales, fas est asserere, bonum quidem non vulgare, sed, ut in rebus humanis fieri assolet, non sine aliqua malæ mixtura. Fateri enim necessum est, ex quibusdam Artibus non exigua mala suis Artificibus interdum proficisci, ut unde alimenta ad vitam producendam, & familiam alendam expectabant, gravissimos morbos persæpè referant, ac Artem cui se addixerant, execrantes tandem è vivorum statione decedant. Hoc itaque, dum Medicam Praxim exercerem, sæ-

piissimè contingere animadvertens ad conscribendum Tractatum aliquem de Morbis Artificum, quos potui industriæ nervos intendi; verùm sicuti in Artium Mechanicarum Operibus ut plurimùm evenit, ut si quid ab aliquo Artifice de novo inventum prodierit, id mancum sit, & multum ruditatis præferat, mox aliorum diligentia perficiatur, ita & in re literaria idem prorsus fieri consuevit. Hanc itaque sortem meum hunc qualemcumque Tractatum de Morbis Artificum subiturum video, varias, quidem ob causas, sed ob hanc quoque, quòd novitatis aliquid contineat; Nemo enim, quòd sciam, in hunc campum pedem immisit, unde contemplationum circa effluviorum subtilitatem, & efficaciam, seges non contemnenda colligi possit. Opus ergo imperfectum, imò incitamentum potius editurum me fateor, ut alii auxiliares manus apponant, donec omnibus numeris absolutus, ac integer Tractatus habeatur, qui in Foro Medico locum aliquem mereatur. Debetur id certè miseræ Artificum conditioni, è quorum manualiis operibus, licet interdum vilissimis, ac sordidissimis, necessariis tamen, tot humanæ Reipub. commoda proficiscuntur, debetur id, inquam, ab Arte omnium præclarissima, uti Hippocrates in Præceptionibus Medicinam appellavit: *Quæ gratis etiam curat, & pauperi opitulatur.*

Quantum verò commodi ad civiliorē vitam contulerint Artes Mechanicæ, apud se quispiam reputet, ac mente recolat, quantum intersit inter Europæos, & Americanos, aliasque barbaras gentes novi Orbis. Hinc non immeritò iis, qui magnarum Civitatum, & Regnorum fundamen-

ta posuere, summæ curæ fuisse Opifices, ex variis Scriptorum monumentis satis liquet. Collegia enim, & Conventus Artificum instituerunt, veluti Numa Pompilius, qui, Plutarcho referente, summam ob id promeruit admirationem, quòd Artifices secundum artificia diviserit, ut suum peculiare corpus haberent Tibicines, suum Aurifices, Architecti, Tinctores, Sutores, Coriarii, Fabri ærarii, Figuli, &c. Collegium quoque Mercurialium, Appio Claudio, & P. Servilio Coss. institutum apud Livium legimus: Sic autem Mercatorum Conventum appellabant, eò quòd Mercurium Mercaturæ Præsidem colerent, quo pacto etiam Plato in libro de legibus literis prodidit, Opificum genus Vulcano, & Minervæ, Operosis Diis, esse consecratum. Quibus porrò juribus, ac privilegiis hæc Artificum Collegia gauderent, tradit Sigonius noster *de Jure antiquo Romanorum*, & Guidus Pancirolus *de notitia utriusque Imperii*. Admittebantur enim ad suffragia, & honores, unde infert idem Sigonius, Artifices in Romanorum Civium censu fuisse descriptos. In Pandectis quoque, & Codicibus Naviculariorum, Fabricantium fit mentio, sicuti etiam apud Cajus J. C. in *l. i. ff. quòd cujuscumque Universitatis nomine, vel contra eam agatur*, ubi Collegia ista Artificum describuntur, una cum illorum Juribus, & Privilegiis, ut illis ad instar Reipub. liceret res suas agere, legatum capere, leges sibi condere, dummodò publicis legibus non adversarentur, ut tradit Paulus in *l. cum Senatus, ff. de rebus dubiis*. Vespasianum Imperatorem Artes non solum liberales, sed etiam illiberales, quas

Me.

Mechanicas vocant , valdè fovisse , ac vilioribus Artificibus assiduam se exercendi , & lucri captandi occasionem præstitisse , refert Svetonius , adeò ut cuidam Architecto jactanti , quòd parva impensa ingentem molem in Capitolium posset perducere , responderit : *Sineret , se suam plebeculam pascere .*

Quoniam igitur non solum antiquitus , verum nostris quoque temporibus in benè constitutis Civitatibus , pro bono Artificum regimine conditæ sunt leges , æquum est pariter , ut in beneficium ac solamen eorum , quos tanti facit Juris prudentia , Ars Medica quoque Symbolum suum conferat , & peculiari studio (quod adhuc neglectum) eorum incolumitati prospiciat , ut , quantum licet , innoxie Artem , cui se addixerint , exercere valeant . Ego quidem pro viribus effeci , quod potui , neque indecorum credidi in viliores Officinas pedem quandoque immittere , & (quando nostra hac ætate Medicina ad Mechanismum tota penè redacta est , & Scholæ nil magis , quàm Automatismum crepant) Artium Mechanicarum secreta contemplari . Veniam tamen , penes ingenuos Professores præcipuè , impetraturum me spero , dum satis perspectum est , non omnes Artes in una Civitate , ac Regione exerceri , cum juxta locorum diversitatem varia , ac diversa Artium genera exercentur , ex quibus varii Morbi suboriri possint . Ex Artificum Tabernis igitur (quæ in hac re Gymnasia sunt , ubi quis eruditior evadat) eruere conatus sum , quidquid Curiosorum palato possit magis sapere , & quod præcipuum est , cautiones Medicas pro Morborum , quibus Artifices tentari solent , tum curatione ,
tum